

**TIBBIYOT INSTITUTLARIDA BIOLOGIK KIMYO FANINI
O'QITISHDA YANGI INNOVATSION METODLAR QO'LLASH ORQALI
TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH**

Maxammadjonov Tursunboy A'zamjon o'g'li

Andijon davlat tibbiyot instituti Biologik kimyo kafedrasi assistenti

**ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ ЗА СЧЕТ
ПРИМЕНЕНИЯ НОВЫХ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ В
ПРЕПОДАВАНИИ БИОЛОГИЧЕСКОЙ ХИМИИ В МЕДИЦИНСКИХ
ВУЗАХ**

Махаммаджонов Турсунбой Азамджон оглы

*Ассистент кафедры биологической химии Андижанского
государственного медицинского института*

**INCREASING EDUCATIONAL EFFICIENCY THROUGH THE
APPLICATION OF NEW INNOVATIVE METHODS IN TEACHING
BIOLOGICAL CHEMISTRY IN MEDICAL INSTITUTES**

Makhammadjonov Tursunboy Azamjon ogli

Assistant, Department of Biological Chemistry, Andijan State Medical Institute

Annotatsiya: Bugungi kunda biologik kimyo fanini o'qitish samaradorligini oshirish va o'quv jarayonini yuqori saviyada tashkil etish yangi innovatsion yondashuvlarni taqozo etmoqda. Mazkur maqolada tibbiyot institutlarida biologik kimyo darslarini tashkil etishda bir qancha ta'lim metodlaridan foydalanish orqali talabalarni qiziqtirish, ta'lim samaradorligini oshirish, talabalarda nazariy bilimlar bilan birga amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, mustaqil fikrlay olish qobiliyatlarini rivojlantirish to'g'risida fikrlar berilgan.

Kalit so'zlar: metodlar, bumerang, venn diagrammasi, debat, rivojlantirish, pedagogik texnologiyalar, klaster, demonstratsiya, ilyustratsiya, ekskursiya, suxbat, aqliy hujum.

Аннотация: Сегодня для повышения эффективности обучения биологической химии и организации учебного процесса на высоком уровне требуются новые инновационные подходы. В данной статье представлены идеи о том, как использовать несколько методов обучения при организации

занятий по биологической химии в медицинских учреждениях для того, чтобы заинтересовать студентов, повысить эффективность обучения, сформировать у студентов наряду с теоретическими знаниями практические навыки, развить навыки самостоятельного мышления.

Ключевые слова: методы, бумеранг, диаграмма Венна, дебаты, развитие, педагогические технологии, кластер, демонстрация, иллюстрация, экскурсия, беседа, мозговой штурм.

Abstract: Today, increasing the effectiveness of teaching biological chemistry and organizing the educational process at a high level requires new innovative approaches. This article presents ideas on how to use several teaching methods in organizing biological chemistry classes in medical institutions to interest students, increase educational efficiency, form practical skills along with theoretical knowledge in students, and develop independent thinking skills.

Keywords: methods, boomerang, venn diagram, debate, development, pedagogical technologies, cluster, demonstration, illustration, excursion, conversation, brainstorming.

Kirish: Bugungi kunda tibbiyot institutlarida biologik kimyo fanini o'qitishda o'qitishda innovatsion ta'lim metodlaridan foydalanish talabalarni fanga qiziqishlarini ortishi bilan birgalikda fanning mazmun va mohiyatini chuqur anglab yetish, uni amaliy ko'nikmalar bilan o'zlashtirishni yengillashtirmoqda. Biologik kimyo darsliklarida berilgan ma'lumotlardan tashqari mavzuga aloqador qo'shimcha manbalardan foydalanish, ba'zi mavzularni yoritishda mavzuga doir o'quv filmlari va slaydlardan foydalanish ham Biologik kimyo fanini o'qitish samaradorligini oshiradi. Chunki, o'quvchilar eshitish orqali ma'lumotlarni 20-25 foizini yodda saqlab qolsa, ko'rish orqali esa ma'lumotlarni 80-85 foiziga yaqinini yodda saqlab qolish imkoniyati ega bo'ladi. Shuningdek, tibbiyot institutlarida

biologik kimyo fanini o'qitishda ko'nikma va malakalarni shakllantirishda interfaol metodlarning ahamiyati benihoya katta.

Asosiy qism: Metod – lotincha so'z bo'lib, o'qitishning yangi yo'lini izlash, tushuntirishning oson usulini topish, qidirish degan ma'noni anglatadi. Pedagogik o'quv qo'llanmalarda o'quvchilarni bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish va ular tomonidan o'zlashtirish usullari o'qitish metodi deb ataladi. Tibbiyot institutlarida shu vaqtgacha qo'llanilgan o'qitish metodlari turlicha bo'lib, eng keng tarqalgan va ko'p qo'llaniladigan turlari quyidagilar:

- 1) o'quv mavzusini og'zaki bayon qilish;
- 2) suhbat;
- 3) darslik va kitob bilan mustaqil ishlash;
- 4) demonstratsiya, illyustratsiya (tasvirlash, rasmlar bilan ko'rsatish) va ekskursiya;
- 5) og'zaki, yozma mashq hamda grafik ishlar, maktab ma'ruzasi;
- 6) amaliy mashg'ulotlar (laboratoriya ishi, masala ishlash).

Ta'lim tizimida darslik bilan ishlash metodi asosiy o'rinlardan birini egallaydi. Darslik bilan ishlash ta'lim jarayonida o'qish-o'qitish ishlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun yordam bersa, ikkinchi tomondan, talabalarning kelajakdagi faoliyati uchun zarur bo'lgan ilmiy va ilmiy-ommabop adabiyotlarni mustaqil o'qib-o'rganish madaniyatini tarkib topdirish bilan birga u talabalarni ko'nikma va malakalar bilan qurollantirishda katta ahamiyatga ega. O'quv adabiyoti bilan ishlash murakkab psixik jarayonni o'z ichiga oladi. O'qish jarayoni talabalar tomonidan bayon qilinayotgan bilimlarni talabalarning eshitib, o'qishlarinigina emas, balki o'quv materiallarini (ma'lumotlarni) kitob matnidan ko'rib, ongli idrok qilish faoliyatini ham taraqqiy ettirishni nazarda tutadi.

Darslik bilan ishlash metodi ikki shaklda olib boriladi:

-dars jarayonida darslik va o'quv adabiyoti bilan ishlash;

-darslik va o'quv adabiyotlari bilan sinfdan va maktabdan tashqari mustaqil ishlash;

Kitob bilan ishlashning har ikkala shakli o'quv fanlari bo'yicha deyarli hamma guruhlarda qo'llanishi mumkin. Talabalarning darslik va boshqa o'quv ma'lumotlari bilan birga qo'shimcha adabiyot, ilmiy va ilmiy-ommabop maqolalar, shuningdek gazeta, jurnallardan foydalanishga ham o'rgatish kerak.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda guruhlarda ishlash o'quvchilarning o'qituvchiga bo'lgan hurmatini, qolaversa fanga nisbatan qiziqishlarining ortishiga olib keladi. Bu kabi metodlarning asosiy yutug'i bu barcha o'quvchilarning faolligiga erishishdir, ya'ni bu orqali bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilarning dars mashg'ulotlarida doimiy ishtirokini ta'minlash mumkin. O'qituvchi shu kabi qo'shimcha manbalardan o'rinli foydalansa, talabalar mavzu haqida kengroq ma'lumotga ega bo'ladi.

Biologik kimyo ta'limi sohasida, pedagogik va axborot texnologiyalarini rivojlantirish hamda keng ko'lamda qo'llash, dars mashg'ulotlarini noan'anaviy tarzda olib borish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, talabalarning kimyoviy bilimlarini mustaxkamlash, ijodkorligini oshirish, institut hayoti bilan uzviy bog'lash uchun institut hududlarida talabalar va o'qituvchi hamkorligida - "Kimyoviy maydoncha" lar tashkil etish maqsadga muvofiq. Talabalarga kimyoviy ta'lim-tarbiya berish, ta'lim sohasida xorij tajribalaridan foydalanish, ta'lim tizimiga ilg'or pedagogik texnologiyalarini tadbiq etish zamon talabidir. Hozirgi kunda nafaqat ta'lim sohasiga, balki milliy iqtisodiyotning barcha tarmoqlariga internet, elektron tijorat, elektron biznes, virtual tijorat, virtual ta'lim, masofadan o'qitish va virtual stend texnologiyalari kirib kelmoqda hamda ularning o'rni muhim ahamiyat kasb etmoqda. Axborot xuddi an'anaviy resurslar kabi izlab topish, tarqatish mumkin bo'lgan resursga aylanmoqda. Moddiy ishlab chiqarish sohasidan mehnat resurslarining og'ishmay axborotlar sohasiga o'tib

borish tendensiyasi tobora yaqqol sezilmoqda. Buning asosiy sababi shundaki, ishlab chiqarish sur'ati o'sishi va rivojlanishi jarayonida qarorlar qabul qilish hamda boshqarish uchun zarur bo'lgan axborot hajmi ortib bormoqda. Bu o'sish avvalo, iqtisodiy, texnik, ilmiy, texnologik va ijtimoiy tizimlar jarayonida namoyon bo'ladi.

Biologik kimyo ta'lim jarayonida ham axborot-kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanishning o'rni katta.

Xulosa: O'quv jarayonini yuqorida ta'kidlab o'tilgan metodlar yordamida ko'rgazmali tarzda tashkil etish talabalarda ijodiy fikrlash, fan haqida aniq tassavurga ega bo'lish ko'nikmalarini shakllantiribgina qolmasdan, fanga qiziqishlarini oshirish, tabiatga muhabbat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Talabalar har bir yangi mavzuni o'tganida topshiriqlarning mazmunan xilma-xil va qiziqarli bo'lishiga e'tibor qaratishi lozim. Talabalarga yangilik berish oliy ta'lim bilan birga, ularning psixofiziologik imkoniyatlarini hisobga olish, ularning fikrlash qobiliyatlarini va ijodiy tashabbusini rivojlantira olish kerak. Xitoyliklarning bir maqolida "Bolangga baliq tutib bersang, bugun qorni to'q, baliq tutishni o'rgatsang ertaga qorni to'q. Baliq tutish bilan birga qarmoq yasashni ham o'rgatsang har doim qorni to'q", deyiladi. Darhaqiqat, talabalarning mustaqil, erkin fikrlay oladigan, jahon ilm-fani darajasida o'z o'rniga ega bo'ladigan, raqobatbardosh kadrlar qilib tarbiyalash zimmamizdagi eng mas'uliyatli va sharaflı vazifa. Yaratilayotgan imkoniyatlardan to'laqonli foydalanib o'z kasbiga vijdonan yondashadigan talabalardan nafaqat ochiq darslarda yoki fan oyliklarida, balki oddiy tibbiy ta'lim darslarda ham nutqiy savodxonlikka e'tibor qaratishlari, shiddat bilan rivojlanayotgan zamon bilan hamnafas bo'lishlari talab etiladi. Shundagina biz ko'zlagan manzilimizga, oldimizga qo'ygan maqsadimizga erishamiz. Zero, davr o'qituvchidan ham, talabalardan ham izlanishni, yangiliklarni o'zlashtirishni talab etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi “O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta’lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6108-son Farmoni.
2. J.G .Yo ldoshev, S.A.Usmonov. Pedagogik texnologiya asoslari. T: “O qituvchi”. 2004 y